

Hitt sanna frælsid

Á fundinum, lögmaður hevði saman við ungu sosialistunum í Havn, gav hann m.a. metan um byvssu útviklingurin viðvíkjandi stjórnlárgum málum hjá londum í framtíðini fór at verða. Hann visti á, hvønn veg tað gekk: loyvt verður friari ræsur fyrri hin einstaka um landamørk. Hetta ger seg galdandi innan tey stóru markn aðartiløkum í Europa, og enn meira innan fyrri Norðurlöndini — viðkað verður um livsfrælsi fólksins.

Fyrsta orð í ávarpi javnaðarflokksins, frælsi — kravið um livsfrælsi fólksins — kann ikki skiljast burtur frá kravi javnaðarmanna um sosialistisk politikk, ókonomiskt rættvís, tá hugsað verður um ríkisrættarlígu stóðu Føroya. Loystu vit frá Danmark, skerdu vit livsfrælsi fólksins, her serliga arbeiðs- og veiðurættindini teir føroysku fiskimennir — hvørs talsmenn javnaðarmenn eru — hava í Grønlandi.

Flokkur okkara má hava eina stevnu viðvíkjandi tjóðskaparstríðnum og ríkisrættarlígu stóðu Føroya, ið gagnar sosialistiska politikkinum sum best.

Lögmaður víðger her bert stóðu flokksins til ríkisrættarlígu stóðu Føroya, soleiðis sum hon gagnar sosialistisku hugsjónunum best. Stevnan viðvíkjandi tjóðskaparstríðnum, sum hevur gjørt fylking av tí arbeiðandi fjóldini tørfora, hevur volt tað, at vit hava nógveika arbeiðaravfyrking í øllum Norðanlondum, og hevur verið ein søtt fyrri allan arbeiðarapolitikk, er ikki viðgjord her.

Lögmaður skrivur

Tá ið javnaðarflokkurin í 1925 var ibirtur vóru t.d. menn á Tvøroyri at kalla allir sjálvstýrismenn, ja, Suðuroyggin var øll borgarlígu við trinum sjálvstýrisløgtingsmönnum og einum sambandsløgtingsmanni.

Javnaðarflokkurin kom so upp í hin politiska leikin við hugsjón síni um skipan av einum sosialistiskum samfelagi. Men flokkurin skilti til fullna, at tað var umráðandi at fáa loyst tann tjóðskaparlíga og stjórnlárga spurningin fyrri við allari megi at kunna fara undir at fremja ein positivan uppbyggingarpolitikk fyrri land og fólk okkara. Javnaðarflokkurin áðannaði líka frá byrjan síni, at tað vildi tæna føroyingum best at vinna fullræði á teimum økjum, sum bara viðvíktu føroyingum. Men samstundis áðannaði flokkurin, at tað var livið um at gera hjá okkum her á landi ikki at stongja okkum inni og minka um livsfrælsi, men at skapa ta sterkasta samvinnu við í fyrsta lagi arbeiðaravfjöldina í Danmark og síðani í hinum Norðanlondum og øllum okkara grannalondum. Flokkurin áðannaði so stutt tað sum eina høvuðsuppgávu um at viðka um arbeiðs- og livsfrælsi fólksins.

Flokkurin bar so fram ta hugsjónina, at ímillum føroyingar og danir skuldi skrásetast stóðan fyrri tí »generella frælsinum«, t.v.s. at tað til eina og hvørja tíð skuldi standa føroyingum frítt at yvirtaka stjórnlárgu, löggávulígu, figgjarglugu, umsitingarlígu og menningarlígu ábygdina fyrri tí ella teimum málum og økjum, ið teir meta tæna Føroyum og føroyingum best. Og á hin bógvin skuldu danir hava sama rættin at siga felagsskapin um mál og málsóki frá sær, um hesin felagsskapur ikki hováði teimum. Felagsskapurin um mál og málsóki skuldi sambært hesa frælsis- og frídomsstóðu hvíla á fríum vilja og av báðum portum góðtiknum samræðishátti.

Fyrsta orð í ávarpi javnaðarflokksins: frælsi eigur og má eftir javnaðarmanna hugsan skiljast undir livsfrælsismálstokkinum.

Eitt lítið fólk, ein lítill tjóð sum tann føroyska hevur reiðiliga stutt livsfrælsisboð, livsrúmd, tí landið

er so lítið og so kargt og eintátt við livsmøguleikum sínum. Frælsispolitikkur føroyinga undir livsfrælsismáttokkinum kann tí ikki vera annar enn á jøvnum fót at leggja saman við aðrar um størst mógulig livs- og arbeiðsøki.

Tað vildi sambært hesa áðannan verið skerjingarpolitikkurin mikli, fyrri ikki at siga trælpolitikkur hjá okkum javnaðarmönnum, um vit stevnu móti loysing og harvið skerdu okkara arbeiðs- og veiðurættindi uppi í t.d. Grønlandi. Har móti má verða ikki bara uppgávan at verja tann rætt, ið fiskimenn og Føroya fólk eiga til arbeiðis og vinnu, men harafturat at fáa sama rætt í Grønlandi, sum grønlendingar eiga í Føroyum.

Á sama hátt vil tað vera ein skerjingarpolitikkur at kvetta okkum burtur úr teimum felagsrættindum, vit eiga og nýta, andaliga sum handaliga, í Danmark.

Sannur livsfrælsispolitikkur hjá okkum sum javnaðarmönnum í hesum fori er settur á stevnuskra okkara og í samgonguskjali við sambandsmenn og sjálvstýrismenn, har sagt verður, at vit føroyingar sambært okkara mannarett og ríkisfelagsskapsstóðu vilja í øllum hava sama arbeiðs- og búrætt innan fyrri alt ríkismarkið, herundir, sum sagt, eisini í Grønlandi, sum hinir ríkisibúgvamir.

Tjóðveldið og Fólkaflokkurin, ið stevna at loysing og skilnaði frá donum og grønlendingum í ríkisfelagsskapi, siga seg at gera tað í frælsins navn. Men her liva teir í eina misskiljan av tí, sum orðið frælsi merkir. Tað má vera hvørjum manni eyðsað, at tað at steingja livsøkið og livsrættindini fyrri okkara fólk kann aldri koma undir hugtakið frælsi. Annað er, um tað eru viðurskipti grønlendinga, dana og okkara føroyinga millum, har vit sita við skerdu luti ella minni rætti enn teir — og tað hevur av sonnum verið og er tessverri enn tilfellið.

Her skulu vit allir sum ein við djavvari rodd í mannarettarins navn krevja fullan javnrætt. Hetta hava vit javnaðarmenn eisini longu frá fyrsta degi í fullum muni hild-ið fram og veruliga gjørt, samanber flokksins stóður í teimum tjóð-

skaparlígu og stjórnlárgu málum Fruktin og ágóðin av okkara politikk í stjórnskipanin av 1948, sum skrásetir:

1. Hitt generella frælsi at fara so langt í yvirtøku av egnum málum, sum vit sjálvir meta tænar okkum best.
2. Okkara flaggs óskerdi rættur at veitra og umboða føroyingar

málum føroyinga serliga í handli og vinnu.

7. Rætturin til sjálvir at samráðast við aðrar tjóðir um øll okkara áhugamál er góðkendur, og eru vit nú sambært samgongusáttmálan við at seta umrøddu føroysku uttanríkisumboðsmenn.

Samtykt sjálvstýrismanna um at kunna gera sáttmála við onnur lond uttan ríkisstýrisins viðvirkan og góðkenning er ikki mógulig at fremja, uttan loysingin fyrst verður tikin, tí tað ber t.d. ikki til hjá

alla staðni á havi og á landi, har ið føroyingar eru, verður óskerdu.

3. Móðurmálið verður góðkent sum høvuðsmál okkara, samstundis sum strikað verður undir ír tydingin av at læra danskt mál væl og virðiliga, tí tað danska málið saman við tí føroyska er lykilin hjá okkum til hini norðurlandsku málini, altso lykilin til livsfrælsi á einum víðari andalígu sum vinnulígu um óki enn bara Føroyar.

4. Löggávurættur ella óskert löggávuvald á øllum økjum, har vit hava tikið við fullveldi, verður góðkent eins og samrætturin í löggávuvi saman við donum á hinum økjum, soleiðis at vit ikki bert eru saman við Danmark um löggávuna, men eiga tann rætt, at engin lóg ella traktat við onnur lond skal verða sett í gildi fyrri Føroyar uttan góðkenning av heimastýrinum.

5. Hetta seinasta er ikki vordíð framt, men er sett upp sum eitt krav í samgonguskjalinum.
5. Serstakt føroyskt pass verður at fremja, soleiðis at tað er hvørjum manni eyðsað, at tað er føroyingur, ið tað viðvíkur, men samstundis skal tað visa ríkisborgarskapin.

6. Rætturin til at hava umboð á øllum umboðsstovum dana, útheiminum eins og rætturin til serligt føroyskt umboð í uttanríkisráðnum er góðkendur. Hesi umboð skulu taka sær av áhuga

føroyingum at gera sáttmála við Eystanlond, meðaní danska ríkið samstundis hevur sáttmála við NA TO.

Tað er óhugsandi at loyva t.d. russum nýtslurætt til Skálafjørðin til hernaðarlígu endamál, meðan NA TO hevur valdið á Sornfellinum.

Hin gamla fatanin hjá teimum borgarlígu flokkunum av orðinum frælsi er íflættað við teirri imperialistisku, chauvinistisku maktgírdini, hin grimasta girðin og ringasta lyndi, ið hevur at kalla øll kríggj, alt grannastrið og allar teir illastu trætir og hatstóður hvort móti øðrum bygda, oyggja og landa millum á samvitsku síni.

Henda »frælsisdráttin« havi eg skírt fyrri berserkarfrælsi. Tað ver berserkurin, yvirgangskroppurin, sum tók sær jarðarokini, oynna og landið í sitt vald uttan minsta samhuga fyrri og áðannan av javnrættinum fyrri medmenniskjum. Tað er hetta »frælsunavnið«, sum Napoleon Bonaparte, Alii kongur á Hónalöndum (Altíllus), Hitler og aðrir stórtøkumenn nýttu, tá ið teir oyddu ríki og tjóðir og rændu löndini fyrri alt livsfrælsi á jøvnum fót menna millum.

Tað er hetta »frælsislagi«, sum tjóðar í Sigurds Jeensens, Erlends Paturssonar og Jákups í Jákupsstovu orðum — og stríðsgongu fyrri tjóðveldi í Føroyum. Eg veit, at teir nú, tá ið tað kastast teimum, ikki vilja víðganga hats- og illstóðu sína móti donum, men vit eru ov nógvir, sum hava hoyrt og upplívað hatsins stóðu teirra yvir fyrri

dana tjóð. Kanska hesin atburður teirra og íllskapur móti donum er politiskur »taktikkur« meiri enn veruligt sinnalag, »taktikkur« fyrri at skapa eina loysingarstóðu í fólkinum, serliga teimum ungu, sum oftast eru sjárlígu og erkvisin av lyndi í teimum tjóðskaparlígu spurningum. Men annaðhvørt stóða teirra er »taktikkur« ella hon verulíga er ein mynd av sinnalagi teirra so er hon viljeðandi, ósonn og skaðilígu fyrri fólkið.

Tjóðveldisins tjóðskapur er einki annað enn »nationalisma« í harðræðis líki, tann tjóðskapur, sum allir heimslins tøkumenn hava nýtt sum stríðsávarp á fólkið fyrri at fingið tað at latið eyguni aftur fyrri krigsins og stríðsins vanlukku og grimleika.

Tjóðveldisins »frælsi« er so stutt berserkanna »frælsi«. Av sonnum einki frælsi, einki rætt livsfrælsi fyrri føroyingin, men heldur beinleiðis ein skerjing og ein ófrælsisgerð.

Tjóðveldisrørslan er, soleiðis sum hon hóttar sær, einans ein leivd frá gamla berserkarlagnum, sum nútímans menn hava bannað sum versta ílgerðarlyndi og verst skaðadráttur í okkara mannasøgu.

Hetta kryplaða hugtakið um hin ókronklíga »suverenitetin«, tað at vera fyrri seg sjálvan, leysur av øllum øðrum, er ein forntíðar leivd, er burtur hjá nútímans hugsjónarmönnum og vinum av tí sanna frælsi, tí einasta frælsinum, sum vert er at stríðast fyrri, livsfrælsinum.

Hesir hugsjónarmenn áðanna, at livið landanna millum hóttar sær soleiðis, at livsinteressurnar tær andalígu eins og tær vinnulígu, greina seg hvort inn í aðra frá landi til land; teir leggja sum eitt æðralag, ið røkkur og bindur saman landi frá og at landi og bindur menniskjuni saman í felagsskapi um somu áhugamál, mál, sum treyta vælveruna hjá tí einasta menniskjanum, hjá tí einstaku tjóðini eins og hjá tjóðunum og löndunum í felagsskapi. Og tá ið so er vordíð, áðanna menn, at umsitingin og stjórnanin av hesum felagsmálum, hesum felagsinteressum má leggja í hondunum hjá teimum øllum við felags »suvereniteti«. Teir áðanna, at teir eru noyðdir at leggja niður teir gomlu suverenitetsgarðarnar fyrri at ganga saman í felagsrætti hvort hjá øðrum og felagsstjórn og ábyrgd av livinum innanfyri tey ávisu okini við felags interessum. Her er tann stóra livshugsjónin, sum økir um livsfrælsi og víðkar um livsmøguleikarnar og livsins innihald og sjónarring.

Her er í dag við at sígra tann hugsjón, sum kanska verður at bjarga mannarettini frá teirri ævigu glating.

Hvor kundi soleiðis hugsa sær at Bismarks Týsklands og hini samgongulöndini, ið ikki vóru minst bitin av berserkarfrælsinum, harðræðisnationalismuni og sjálverpinum, hvor kundi hugsa sær, at tað kundi henda, at hesi lond av fríum vilja í livsfrælsins navn legdu niður sín suvereniteti á so tydingarmiklum økjum sum í landbúnaðinum, idnaðinum, stál- og kolfbrameiðsluni og tollagnum fyrri á hesum økjum at ganga saman um ein felags suvereniteti, ein stjórnlárgan og avgerðarlígan felagsskap? Hvor kundi hugsa sær, at hetta kundi henda hesum löndum og ríkjum í kensluni av, at tey ikki mistu, men vunu frælsisliga sæð?

Tað, ið hendi hesum löndum, er (Framhald á 7. síðu)